

4. Összefoglaló

A pályorientáció minden iskola számára közösségi feladatot is jelent. Az egyéni tanácsadástól eltekintve minden pályorientációs feladat közösségi feladat. De az egyéni tanácsadás megvalósulásáért is a közösség felelős. Ahhoz, hogy valóban közösségi feladattá váljon, a tantárgyi lehetőségeket is a pályorientáció szolgálatába kell állítani. Ez jelentős együttműködést igényel. Az együttműködés kiterjeszhető a tanulókra és a szülőkre is. Ennek egyik lehetséges eszköze a bemutatott gyakorlat, melynek során a tantárgyakkal összefüggő szakágazati területekre tartozó jelenségek, tevékenységek bemutatásával irányítjuk indirekt módon a tanulók figyelmét a munka világa felé. Ezekben a tevékenységekben jól megvalósítható egy tanári és egy tanulói munkamegosztás. A tanároktól inkább a szervezés és témakiosztás várható el a mentori feladatokkal együtt. Ha a jó gyakorlatot legalább a pályorientációs napokon alkalmazzuk, a tanulóknál kialakul az a szemlélet, hogy a tantárgyak nem öncélúak. Felismerik, hogy későbbi foglalkozásuk során tudományos eredményeket használnak fel, bármelyik képzettségi szinten. A gyakorlattal segíthetünk az érdeklődési irányuk tisztázásában, nem csak a tanulmányi és a tevékenység alapú érdeklődés terén, de a társadalmi szerepérdeklődésben is.

Az iskolai pályorientációs munka nem fejlődhet a szakszolgáltatoktól kapott támogatás nélkül.

Ehhez szükséges a jó gyakorlatok bővítése és közvetítése.

5. Felhasznált és ajánlott irodalom

Dr. Suhajda Csilla Judit: *A pályorientációs tevékenység változása és megvalósulása a köznevelésben a rendszerváltozástól napjainkig, különös tekintettel az információs folyamatokra.* Doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola 2017.

Dr. Kenderfi Miklós: *Pályorientáció*, Szent István Egyetem 2011.

Dr. Szilágyi Klára, Dr. Völgyesy Pál: *Pályorientáció*, Gödöllői Agrártudományi Egyetem, Gazdaság és Társadalomtudományi Kar Tanárképző Intézete, Gödöllő, 1996

Ritoók Pálné: *A pályaválasztás pszichológiai kérdései.* (A pályaválasztási érettség problémái a serdülőkorban) *Gyermekgyógyászat*, 1967. 4. (503-505.)

<http://folyoiratok.ofi.hu/uj-kozneveles/palyaorientacios-nap-az-iskolaban>

Nemzeti Pályorientációs Portál

Rozsnyai Margit: *Pályaválasztás az általános iskolában, avagy hogyan segíthet az osztályfőnök?*

Fűrészt István-Kulcsár Szilvia: *Pályára fel!* Útmutató pedagógusoknak és családoknak. Prisma Sikertanoda Oktatási és Szolgáltató Kft, 2018. ISBN 978-615-00-3594-9

Függelék az első részhez:

További szemelvények az irodalom tantárgyhoz

Kedves Pedagógus Kollégák!

Ennek a kiadványnak egy önálló fejezete foglalkozik azzal, hogy miként lehet a közismereti tárgyak tartalmát és oktatását felhasználni pályorientációs és pályaszocializációs célra. Az irodalom is szerepel ebben a részben, de az irodalom olyan különös lehetőségeket is kínál, ami miatt egy kiegészítő fejezet is szentelünk a témának.

Az irodalmi műveket a szerzők soha nem azzal a céllal írták, hogy szakmát mutassanak be. Ezek tehát soha nincsenek alárendelve egy szakmának vagy foglalkozásnak. Legfeljebb riportregényekről állíthatnánk ezt. Mégis számos klasszikus irodalmi műben jelennek meg olyan súllyal pályák és hivatások, hogy örök érvényű tanulságokkal és tapasztalatokkal szolgálnak akár pályaválasztás előtt álló fiataloknak is.

Azt ugyan joggal mondják sokan, sőt ma divat is azt mondani, hogy nem ismerjük a közeljövő foglalkozásait. Ez így igaz, de néhány más igazságot ismerünk, amik fontossá teszik számunkra, hogy irodalmi és más művészeti alkotásokat is felhasználjunk a sikeres pályaválasztási döntés előkészítése során.

Ilyen például az, hogy a szakmák sokasága ugyan hamar elavulhat, de az új szakmákra is igaz lesz, hogy azok sikeres művelése az ember-pálya megfelelés meglétén múlik. Tehát az egyéni pályasiker és az eredményes foglalkoztatás egy olyan viszonyon múlik a jövőben is, amit természeti törvények határoznak meg. Társadalmi eszközökkel ez a viszony nem változtatható meg, de feltárható. Ehhez pedig mi, nagyon kis számban létező pályorientáció szakos tanárok, saját speciális eszközeink mellett óriási lehetőséget látunk a többi pedagógus szaktárgyi tudásában. Az irodalom területén kicsit többet, más tantárgyak esetében. Ezért ezt a segédletet az irodalom lehetőségeivel kezdjük.

Javaslatok pályorientációs célú irodalmi vetélkedők szervezéséhez

Ha az itt közölt idézeteket ténylegesen vetélkedő szervezésre használjuk fel, soha ne várjuk el azt, hogy a tanulók ismerjék a forrást. A fontos az, hogy értelmezzük, vitassuk meg! A vetélkedő csak segítse ezt a célt. Közvetlen pályorientációs célt pedig ne is tűzzünk ki! A jó pályorientáció kerüli a direkt eszközök alkalmazását.

1. Bevezető vidámság, a végén komoly kérdésekkel.

„Az inas”

„Az alsóvárosi plébánoshoz beállít egyszer egy tanyai szegény asszony, egy nyolcéves forma, értelmes tekintetű kisfiúval.

– *Mi jóban jár lelköm, kérdi a pap.*

– Leginkább csak azért gyöttem vóna, hogy vállalja föl a fiamat.

– *Osztán minnek?*

– Mi másnak? Hát inasnak!

– *Nincs neköm arra szükségöm, lelköm.*

– Hát nem is magának vóna rá szüksége, hanem neki!

– *Ezt magyarázza mög, lelköm!*

– Hát fővösz inasnak, kitaníjja papnak, s amikó e'gyün az ideje fölszabadíttya...

– *Csak hát nem úgy van az lelköm, mint a suszterájban. Előbb taníttatni köll a gyereket, végezzön sok oskolát, aztán ha szorgalmas, majd elválík, hogy löhet-é belülle pap. Vagy talán valami különös vonal-ma van gyerekeknek a papi hivatáshoz? Tapasztalt valami ilyesfélit?*

– Dehogysis tapasztá'tam... Hanem az úgy vót, hogy szögénykémnek léharapta a disznó a pócsit. Gondútam, papnak így is jó lösz..."

Ebből vetélkedőt csinálhatunk:

Az ember és a pálya viszonyának naiv értelmezése sajnos ma is jellemző, ha formailag másképp is tapasztaljuk. Próbáljuk meg néhány kérdés segítségével megvizsgálni ezt a problémát!

A lehetséges válaszok: (Több válasz is igaz vagy hamis lehet!)

- Még a helyes és a teljes pályaismeret sem elegendő a pályaválasztáshoz. I/H
- A teljes és a helyes pályaismeret elegendő a biztonságos pályaválasztáshoz. I/H
- A családi és az iskolai környezetünk minden segítséget képes megadni a megala-pozott pályaválasztási döntéshez. I/H
- A részleges fizikai alkalmasság csak kismértékben korlátozza a pályaválasztást. I/H
- A szellemi foglalkozások jelentős része is igényel fizikai alkalmasságot I/H

A d. és e. válaszok az igazak.

2. További idézetek pályaeorientációs vetélkedőkhöz

Ki lehet a szerzője az alábbi verseknek? Válassza ki a helyes választ a felsorolt nevek közül!

Kassák Lajos, Áprily Lajos, József Attila, Illyés Gyula, Berda József

2.1. (Egy szőlőművelő tudóshoz, részlet)

„A lusták száználmas falkája kerge ábrándjain nyavalyog,
míg te komolyan veszed hivatásod, mely a derekas
munkát sosem szégyelli, akár szőlős kertjében,
akár tudományban munkálkodik is.

2.2. (Hivatás, részlet)

...

De a munkát, mely egész embert kíván, úgy végezd el,
oly csínnal és szerelemmel, ahogy családot alapít a
tagbaszakadt férfi, ki szereti asszonyát, - különben
te is torzó maradsz, olyan, aki még vásári
kikiáltónak is csapnivaló lesz, ha porondra lép.

2.3. (Mészáros legény)

Válladon egy mázsa véres hús. Olyan
vagy, mint szép fiatal bika.

Erős asszonyok ölének kellenél,-
férfifajoknak legjobb bika!

Bikát taglólzol, disznót szúrsz, húst
vágsz kéjjel, magad is csupa hús, egészség.
Izmaid úgy ragyognak, úgy dagadnak,
mint aki testét szoborba vészték.

A helyes válasz: Berda József

3. Ki lehet a szerzője az alábbi idézetnek? Válassza ki a helyes választ!

Pattantyús-Ábrahám Géza, Kandó Kálmán, Ganz Ábrahám, Bláthy Ottó, Jendrassyk András, Sávoly Pál
(Az Erzsébet híd tervezője)

„Egy szakember felkészültségi összetevői között az erkölcsi alkalmasság 50 %-ot, az általános műveltség 25%-ot, a szakmai felkészültség további 25 %-ot tesz ki.”

A helyes válasz: Pattantyús-Ábrahám Géza

4. Ki lehet a szerzője az alábbi idézetnek? Válassza ki a helyes választ!

Rubik Ernő, Balogh Zoltán miniszter (EMMI), Mádl Ferenc, Karinthy Frigyes, Márai Sándor

(Röpirat a nemzetnevelés ügyében)

4.1. „Az élet minden területén emberhiány mutatkozik. Egy jó litográfust, képzett mechanikust, biztos kezű elektrotechnikust, ... éppen olyan nehéz találni, mint megfelelő irodai személyzetet.”

4.2. „Az európai ember kultúrigényének az elmúlt három-négy évtizedben bekövetkezett zuhanása, a kultúra igazi erőfeszítéseinek hiánya a tömegek életében, nevelésében, szórakoztatásában kezdi megmutatni veszélyes következményeit. **Nem valószínű, hogy valaki lángeszű feltaláló, zsenije a szakmájának, ha különben beéri egy civilizáció szórakoztatóiparának selejtes hulladékával, ...**”

4.3. „A tudományos spekuláció egy nemzedék alatt megtorpan, ha nincs léggömb, ha nincs tudatos folytatása, **ha nincs meg a feltétele annak, hogy az egyéni képességek szabad kifejtése ápolja, és továbbfejlessze** mindazt, amit az előzőek feltaláltak.”

A helyes válasz: Márai Sándor

5. Válassza ki az alábbi idézet szerzőjét a felsorolt nevek közül!

Erich Fromm, Bill Gates, Martin Luther King, Hobo (Földes László), Széles Gábor

(Menekülés a szabadság elől)

5.1. „A humanista etika értelmében a jó az élet elfogadását, **az emberi képességek kifejlesztését jelenti.**”... (Az pedig a saját létezésünket illető felelősség. A rossz az emberi képességek eltorzítása...)

(Az önmagáért való ember)

5.2. „Ismerd meg önmagad, - egyike ez ama legfontosabb parancsolatoknak, amelyeknek az erős és boldog ember a célja.”

5.3. „A legvonzóbb megjelenés sem mentene meg egyetlen titkárnőt sem attól, hogy elveszítse állását, ha nem tudna elég gyorsan gépelni. Ha azonban azt kutatjuk, mekkora szerepet játszi a sikerben a személyiség, kitetszik, hogy a siker csak kivételképpen múlik elsődlegesen a szaktudáson, ... mindig a személyiségfaktor szerepe a döntő.”

A helyes válasz: Erich Fromm

6. Válassza ki az alábbi idézet szerzőjét a felsorolt nevek közül!

Spinoza, Voltaire, Descartes, Dickens, J. S. Bach.

„Hogy megmaradjon létében, mindenki számára azt jelenti, hogy az ember azzá legyen, ami lehetőségei szerint lehet.”

A helyes válasz: Spinoza.

7. Kikre vonatkozik az alábbi megállapítás?

A Zsolnai család tagjaira, az Angster család tagjaira vagy Johann Sebastian Bach leszármazottaira?

„A fiúk előtt mindenképpen követendő példának és egyetlen járható útnak tetszhetett a pályája. Még drága nagyapám generációjának sem adatott meg a választás lehetősége, ami pedig a boldogság előfeltétele.” (Tolvaly Ferenc: *Az égi zene*)

A helyes válasz: az Angster család tagjaira

7.1.? Ki a szerzője az alábbi versidézetnek? Válassza ki a helyes választ a felsorolt nevek közül!

József Attila, Babits Mihály, Radnóti Miklós vagy Kosztolányi Dezső

Majd emlékezni jó lesz

...

„Majd felállok s zúgom nemsokára –
adjátok meg a munka örömét,
adjátok kedvet, nékem nem elég
a munkabér, a munkaerő ára.”

A helyes válasz: József Attila

8. Kitől származhatnak az alábbi mondatok?

Hobo (Földes László), Benkó Sándor, Bródy János, Benkő László

8.1. „Édesapám asztalos volt, a családban csak a kétkezi munkának volt becsülete. Én balkezes vagyok, gyerekkoromban az iskolában ütötték a kezemet, hogy ne ballal írjak, így mindkét kezem ügyetlen maradt. Emiatt kilógtam a családból, amivel folyamatosan szembesítettek is. Apám mindig azt akarta, hogy olyan legyek, mint mások. Azzal fenyegetett, hogy a nép majd kivet magából, mintha a nép valami felsőbbség lett volna.”

8.2. *Tizennégy évesen meghajolva az apja akarata előtt vegyipari technikumba került.*
„Az iskola négy éven át szellemi börtön volt nekem, nem kaptam semmit. Az utolsó két évet Veszprémben töltöttem kollégiumban. Az érettségi után, még aznap hazajöttem, odaálltam az apám elé, elköszöntem tőle, és eljöttem. Soha többé nem mentem vissza hozzá.”

A helyes válasz: Hobo (Földes László)

És a következő idézet? Ki mondhatta az alábbi emberek közül?
Hobo, (Földes László), Einstein, Anatol France, Arany János

8.3. „Amit csinálok, fontosabb, mint én.”

A helyes válasz szintén Hobo (Földes László)

9. **A következő 4 idézet Karinthy Frigyes**től származik. De mindegyiknél külön-külön adhatunk lehetőséget a kitalálására. (Az idézetek forrása: Pesti Napló, 1930. november 9., Arcanum Digitális Tudománytár)

9.1. „Nagyobb baj ennél, hogy a szakértelem tekintélye is hanyatlik, meghazudtolva kereslet és kínálat fordított viszonynak törvényét.”

Szörényi Levente, *Karinthy Frigyes*, Arany János, Illyés Gyula

9.2. „Még mindig érkeznek levelek egy minapi cikkemmel kapcsolatban: a világ elbutulásáról volt szó és arról, hogy ez a generáció, a szónak egzakt értelmében ostobább, tehát alkalmatlanabb egy jobb kor előkészítésére, mint a bennünket inspiráló generáció volt.”

Antall József, Kertész Imre, *Karinthy Frigyes*, Szent-Györgyi Albert

9.3. „A mi generációnkból száz emberből kilencvennél, ha firtatod életét, kiderül, hogy nem azt a mesterséget űzi, amire készült.”

Bródy János, Weöres Sándor, Lázár Ervin, *Karinthy Frigyes*, Szabó Magda

9.4. „Csakhogy széklábat faragni és jól ismerni száz mirigy közül egyet, sem a székhez, sem az emberhez való értés és tehetség birtokát nem jelenti ...”

Karinthy Frigyes, Kosztolányi Dezső, Szent-Györgyi Albert, Csoóri Sándor

10. Ki az idézet szerzője? Válassza ki a helyes választ a felsorolt nevek közül!

Vörösmarty Mihály, Madách Imre, Illyés Gyula, Arany László, Katona József

*„Legyen hát célod, Istennek dicsőség,
Magadnak munka.*

Az egyén szabad:

***Érvénybe hozni, mind mi benne van,
csak egy parancs kötvén le: a szeretet.***

A helyes válasz: Madách Imre

11. Írjon három mondatnyi érvet annak érdekében, hogy az alábbi idézet valamilyen kerülnön iskolája pedagógiai programjának címlapjára!

(Forrás: Wessely Anna egyetemi docens (Kutatási területei: kultúra-, művészet-, tudásszociológia, eszmetörténet), <http://exindex.hu/print.php?l=hu&page=3&id=1012>)

11.1. „Tehát a hivatás egyrészt az, amit az ember pénzért csinál, másrészt ... a hivatás több mint pénzkereset, hiszen művelője személyiségét is formálja, meghatározva, hogy miként látja önmagát és hogyan látják mások.”

11.2. „A hivatás életre szóló, fontos döntés, hiszen Énünk a választott hivatással birkózik egész életében...”

11.3. „A hivatás gyakorlóit legyenek megbízhatók, elkötelezettek, a szolgálat eszméje vezérelje őket. A hivatás ethosza előírja továbbá a szakmai mércék védelmét és a kollegiális magatartást, amely a kollégák elismert szakmai tudására és hozzáértésére hivatkozva elhárítja, sőt diszkreditálja a laikus kritikát.”

11.4. „Ami a hivatás egyes művelőinek összetett gyakorlatát illeti, vannak jellegzetes típusai: lehet első sorban szolgálat (a szakma és a kliensek szolgálata), vagy egyéni karrier megvalósítása (a szervezeten belüli előrelépés értelmében), vagy küldetés (valamely politikai vagy ideológiai csoport érdekének előmozdítása a szervezet segítségével) s végül szolgáltatás. Ennek megfelelően a szakmán belüli versengés három fő tétje a szakmai tekintély, a szervezeti pozíció, illetve a laikusok (az ügyfelek) bizalma.”

12. Irodalmi szemelvények pályaaorientációs célú hagyományos, de főleg alternatív irodalom órákhoz.

12.1. Kosztolányi Dezső: *Alakok*

A könyvről irodalmi ismertetőt írni nem a pályaaorientáció szakos tanár dolga. Megtették ezt sokan mások. Itt most Nagy Endre korabeli méltatására hívjuk fel a figyelmet. Pályaaorientációs szemmel ez a könyv nem a benne a szereplő szakmák miatt fontos. Ezeknek a foglalkozásoknak a nagy része vagy nem létezik már, vagy teljesen más tartalommal telítődtek meg. Ami viszont pályaaorientációs szempontból legfontosabb, az ember és pálya viszonyát, ami örökké meghatározó marad, kiválóan megismerhetjük a 35 írás bármelyikéből.

Lássuk, mit ír Nagy Endre, a kortárs!¹¹ (*Korabeli helyesírással.*)

„Sokáig tündöttem, hogy mi az, ami ezt a könyvet olyan izgalmasan érdekessé teszi. Semmi esetre sem az alakok sokfélesége, hiszen nem is emberek ezek, hanem egyes foglalkozási ágak megszemélyesítői, szintetikusak, mint a szobor-allegóriák a céh-házak homlokzatán, mindennapos életünknek kikerülhetetlen bútordarabjai, műszerei. De ahogy a könyvet végigolvastam, meg kellett éreznem benne azt a rendkívüli valamit, ami ezt a sok tarka, nem is könyvbe szánt, hanem újságba szétaprózott cikket egységes művé avatja: Harun al Rasid romantikája van benne. Kosztolányi Dezső, a költő, az író, a fölényesen művelt ember szerény reporteri álruhában elindul előkelő magányából, bejárja a város utcáit, piacait, műhelyeit, hogy a megszokott, tudomásul vett funkciókban megkeresse a lelket. Bába, katona, gyógyszerész, rendőr, sírásó, - akárkivel áll is szóba, az ő parancsoló egyéniségének szuggesztívójában beszél és vallomással az egész «brans»-ot világítja meg. A válaszok minden szaván érezni a reporteri becsületességgel megörökített éle-tet, igazságot, de ezek a válaszok Kosztolányi Dezső kérdéseinek a függvényei és Kosztolányi nagy író: tehát tud kérdezni.

Minden egyes interjúját néhány soros szubjektivitással keretezi körül; csak a reneszánsz művészei szokták ilyen pompás kerettel díszíteni freskóikat. Jules Romains könyve jutott az eszembe: «Les puissances de Paris», amelyben a költő Páris egy-egy utcájának az odeur locale-ját próbálja kiszimatolni. Kosztolányi könyve több ennél, mert a költői lírán túl tudományos értékű adat-tár van benne. Ha volna újságíró-akadémiánk, ez lehetne az első szakavatott tankönyv benne.

¹¹ Nagy Endre: *ALAKOK* Kosztolányi Dezső könyve Nyugat, 1929. 14. szám/IRODALMI FIGYELŐ. Közvetlen forrás: <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00471/14603.htm>

Mindenesetre sajtó nosztalgiát ébreszt bennünk az a gondolat, hogy milyen szép volna a közéletünk, ha ennyi megértés, mélyrelátás, szeretet, ízlés, fölényes te-hetség róná újságpapírosra a nap krónikáját.

Mindenekelőtt még egy kedves meglepetést hozott a számomra ez a könyv: na-gyon könnyed és na-gyon gazdagon sziporkázó elmésséget, amely úgy hat, mint a költő egy második Harun al Rasid-utazása a viccek sikamlós területére. Vagy talán megérezte Kosztolányi, hogy amikor a mi kedves Pestünk fölfe-dezésére indul, illik ilyen pajkos gamin álruhájába öltözködni?

Biztos, - és ezt már mint szakmabeli állapítom meg- hogy könyve nagy írói és szo-ciológiai értékein túl mint «vicces» olvasmány is elsőrangú. A könyv finom nyom-dai technikával, Molnár C. Pál mulatságo-san stilizált rajzaival jelent meg. Könyv-kedvelők könyvtárában arra a polcra való, amelyen a válogatott példányokat szo-kás tartani.”

A könyv nem hiányozhat a pályaaorientáció szakos tanárok asztaláról sem. Ám ők kevesen vannak, ezért munkájuk csak akkor lehet eredményes, ha egy iskolában minden szak tanárai összefognak a tanulók érdekében. Ennek az összefogásnak lehet egy támogató eszköze Kosztolányi könyve is.

Válasszunk szemelvényeket a műből! A feldolgozás módja kötetlen.

12.2. Malamud: *A segéd*

A közismert kiadások fűszövegei és a könyvismertető termézetesen a mű fő mondanivalóját emelik ki. A szerző azonban a főhőssel együtt akarva-akaratlan bemutatta azt is, hogy mitől lesz sikeres egy szakma művelője. A „segédet”, aki kereskedőként lesz eredményes, nem a kereskedelmi szakmai ismeretei teszik eredményessé, hanem a szociális kompetenciái. A mai munkaadókat és a jövőbeliket is még inkább ezeknek a kompetenciáknak a megléte érdekli, ha munkát kínálnak valakinek. Érdemes tehát a könyvet ebből a szempontból is megközelíteni, megvizsgálni. Egy olyan könyvről van szó, amiről általában ilyen szellemben írnak az irodalom szakemberei:

„Malamud regényének főhőse egy olasz származású amerikai csavargó, Frank Alpine. Bünt követ el, és bűnéért önként vállalja a vezeklést, a magára találást, a lelki, emberi újjászületés reményében.

Dióhéjban ennyi Bernard Malamud regényének tartalma. A kiváló író az amerikai kisemberek a napi megélhetésért küzdők, s a boldogulásra hiába várók világának éles szemű megfigyelője. A közvetlen tapasztalás közelségéből szemléli ezt a világot- regénye ezért magával ragadó és szorongatóan hiteles.

Figurái- a szerelemben megújulást kereső Frank Alpine, Morris Bober, a kilátástalan küzdelemben ösz-szeroppant zsidó fűszeres, és szebb, tisztultabb életről ábrándozó lányka Helen- kudarcra ítélt boldog-ságkeresésükkel egy ellentmondásokkal teli világról mondanak ítéletet.”¹²

¹² www.antikvarium.hu/konyv/bernard-malamud-a-seged-102408

A főhős magára találásának, lelki, emberi újjászületésének egyik eszközét jelenti a szakmai siker, aminek alapját a foglalkozás során érvényesített szociális kompetenciák biztosították.

12.3. Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Madách Imre: *Az ember tragédiája*, 1. szín:

„Nem adhatok mást, csak mi lényegem.”

Vesd össze: az ember – pálya megfelelést meghatározó törvények természeti törvények.

Madách Imre: *Az ember tragédiája*, 2. szín:

„Nagy kényelem a megnyugvás hitünkben,
Nemes, de terhes, önlábunkon állni.”

Vesd össze: pályaválasztási érettség, pályaelettség, munkahelyi érettség.

12.4. Sarkadi Imre (1921-1961): *Elveszett paradicsom* (1961)

Én a félresikerült zseni vagyok. Minden adottságom megvolt hozzá, hogy nagyot alkossak, hogy egy Pasteurje, egy Pavlovja legyek a kornak - csak az az egy hiányzott, hogy higgyek ilyesmiben. S azt hiszem, most se hiszek. Tegnap óta gondolkozok rajta: a tudomány már nem az, ami volt. Nem egy-egy zseniális felismerés löki előre az új utakra, hanem céltudatos, fáradhatatlan gyűjtőmunka. Az apám ennek a kornak a gyermeke, s én lettem volna az ő koráé. Igen, akármilyen hihetetlenül hangzik: én vagyok a múlt rekvizituma s ő a másé. S énnekem harminchárom év alatt sikerült eltékoznom mindazt, amim volt.

(Sebők Zoltán; II. felvonás, 3. kép)

12.5. Esterházy Péter: *Termelési-regény* (kisregény) V. fejezet

Az irodalom fakultációról sem csak a bölcsészképzésbe vezet út, avagy akár egy irodalomtörténeti kutatóműhelyben is járhatott volna a szerző?

A diplomás munka világa az eredeti korban és ma. A személyiség és a munka. A személyiség és a szervezet akkor és ma. A munkahely, mint szocializációs környezet.

12.6. Örkény István: *Trilla*

Javasolt feladat: „Átirat” készítése mai korra. Értelmezés különböző képzettségi szintek és foglalkozásterületek Wolfné-ira, ami a tanulók által ismert munkakörnyezetben előfordul.

Javasolt megközelítések: Vérmérséklet és foglalkozás, Munkamódok és foglalkozás.